

Стаття надійшла до редакції 23.10.13

Орличенко Е.В., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

БОГАТСТВО СИМВОЛИКИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ СОВРЕМЕННЫХ ЛАТИНОАМЕРИКАНСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ И ЕЕ ПЕРЕДАЧА В ПЕРЕВОДЕ

Статья ставит целью проанализировать некоторые известные символы, используемые в произведениях латиноамериканских писателей, что поможет лучше понять культурные традиции ареала и правильно передать их при переводе на украинский язык.

Ключевые слова: *символ, значение, ассоциативная реалья, аллюзия, метафора.*

Orlytchenko O.V., Cand.Phil.Sci, Associate professor
Institute of Philology Taras Shevchenko University of Kyiv

SYMBOLIC WEALTH IN MODERN LATIN AMERICAN LITERATURE AND ITS REPRODUCTION IN TRANSLATION

This article aim is to analyze some known symbols, which are used in Latin American writers' novels that will help to understand cultural traditions of the area better and to represent them appropriately while translating into Ukrainian.

Keywords: *symbol, sense, associative reality, allusion, metaphor.*

УДК 811.134.2'81'42

Охріменко В.І., д. філол. н., доц.,
Институт філології КНУ імені Тараса Шевченка

КОНТАМІНОВАНЕ МОДАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ЕПІСТЕМІЧНОЇ ІМОВІРНОСТІ Й ЕПІСТЕМІЧНОЇ НЕОБХІДНОСТІ (на матеріалі італійської мови)

У статті розглядаються дискурсивні характеристики контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності, окреслюється смислова структура засобів його вираження.

Ключові слова: контаміноване модальне значення, епістемічна імовірність, епістемічна необхідність, смислова структура.

Актуальність дослідження зумовлюється необхідністю комплексного дослідження категорії модальності в сучасній лінгвістиці, що має поліпарадигмальний характер.

Метою статті є визначення особливостей контамінації модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності у взаємозв'язку зі смисловою структурою засобів їх вираження, а також визначення мінімальних смислових розбіжностей цих засобів, що традиційно вважаються повними синонімами.

Об'єкт дослідження становить мікротекст функціонування засобів вираження контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності.

Предметом дослідження є дискретизація смислового простору мікротексту функціонування засобів вираження контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності.

Наукова новизна дослідження полягає у першій спробі розкриття смислової структури модального засобу в аспекті встановлення взаємозалежності між його семантикою як згорнутою структурою та параметрами мікротексту його функціонування.

Постановка загальної проблеми та її зв'язок з науковими завданнями. У нашій концепції ми визначаємо категорію модальності як чотирирівневе утворення: модальне когнітивно-семантичне поле – модальне значення – модальна одиниця – сукупність її функціонально-семантичних варіантів (ФСВ). На відміну від концепції функціонально-семантичного поля (ФСП) О.В. Бондарка [Бондарко 1990], ми постулюємо сполучення модальної одиниці з модальним полем не безпосередньо, а через модальне значення. *Модальне поле* є абстрактною сутністю, в основі якого міститься бінарна опозиція. Її нейтралізація відбувається не відразу, а є процесом, прослідкувати який можна лише у мікротексті функціонування модальної одиниці. *Модальне значення* визначається за сукупністю параметрів, які каузують зняття невизначеності опозиції модального поля. *Модальна одиниця* розглядається в аспекті взаємозалежності її семантики як згорнутої структури та параметрів мікротексту функціонування у приядерній зоні (безпосередня сполучуваність), на ближній периферії (рівень висловлення, до складу якої входить модальна

одиниця, або суміжного висловлення), та на периферії (рівень мікротексту). *Функціонально-семантичний варіант* модальної одиниці визначаються після її дослідження у мікротексті й побудови моделей мікротексту (кожній моделі мікротексту відповідає ФСВ). В основі назви моделі мікротексту знаходиться провідна група модусів. У результаті взаємодії епістемічного модусу з перцептивним, емотивним, волітивним, аксіологічним та поділу ментальної діяльності на синтетичну та аналітичну за Л.С. Виготським [Выготский 2000, 200], потенційно маємо 2 синтетичні моделі (сенсорно-рефлексивного синтезу, сенсорно-емотивно-рефлексивного синтезу) та 4 аналітичні (рефлексивізації перцепції, рефлексивізації емотивності, рефлексивізації волітивності, рефлексивізації аксіологічності). Розгортання інформації у мікротексті за певними векторами (перцептивним, емотивним, епістемічним, волітивним, аксіологічним), характер внутрішньофразової та трансфрастичної зв'язності уможливорює відстеження процесу смислотворення модальної одиниці. На відміну від усіх інших концепцій поля, ми виносимо *принцип ядра та периферії у мікротекст*: ядром є модальна одиниця, приядерну зону складає її безпосередня сполучуваність, ближню периферію – різнорівневі мовні засоби модального висловлення, периферію – мікротекст. Точкою відліку при розкритті смислової структури модальної одиниці є її *семантика* та зв'язок з *опозицією модального поля*. В основі КСП імовірності міститься опозиція “уявлення про дійсність vs співвіднесення з дійсністю”, а шкалою виміру виступає епістемічний стан суб'єкта модальної оцінки. Крайніми точками відліку є епістемічний стан незнання та епістемічний стан знання, а провідним модусом модального поля – епістемічний. Основною характеристикою поля є уявлення про дійсність *різного ступеня повноти*. Звідси необхідним є дослідження впливу інших модусів (перцептивного, емотивного, волітивного, аксіологічного) на домінуючий модус – епістемічний в аспекті зниження або підвищення ступеня імовірності, а також визначення найуживаніших мовних засобів, що відображають цей вплив [Охріменко 2012, с. 221].

Система **модальних значень КСП імовірності** організована за континуально-градуальним принципом: модальне значення епістемічної можливості → контаміноване модальне значення епістемічної можливості й епістемічної імовірності → модальне значення епістемічної імовірності (прототип) → контаміноване

модальне значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності → модальне значення епістемічної необхідності. Відображенням принципу континуальності є поступове зростання визначеності епістемічного стану знання суб'єкта модальної оцінки: від потенційної незаданості до детермінованості [Охріменко 2012, с. 272–273].

Контаміноване модальне значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності є зоною трансформації між епістемічною імовірністю та епістемічною необхідністю і позначає більше, ніж імовірність і менше, ніж необхідність. Трансформація з площини епістемічної імовірності у площину епістемічної необхідності ґрунтується на запереченні сумніву (причому йдеться про заперечення сумніву, а не про ствердження впевненості). Точка зору про тотожність між запереченням сумніву і абсолютній впевненості [IDDLI, р. 690] є спрощенням. Заперечення сумніву і впевненість можуть умовно вважатись синонімічними, коли йдеться про результат епістемічної діяльності, а не про процес його отримання. Модальні одиниці, що фіксують у семантиці заперечення сумніву і ствердження впевненості, матимуть різну смислову структуру.

Засоби вираження контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності є за статусом *модальними структурами* (словосполученнями, до складу яких входять лексичні одиниці (ЛО) епістемічної семантики, що можуть сполучатися з екзистенційним предикатом *essere*, часткою *ci*, заперечною часткою *non*, кванторами, засобами вираження заперечення). Об'єктом нашого аналізу стали такі модальні одиниці: *non ci possono esser dubbi, non c'è dubbio, senza alcun dubbio, senza dubbio*. У перекладних та тлумачних словниках вони подаються як синоніми. А в традиційних граматиках питання про їх синонімію не ставиться взагалі [Алисова 2009]; [Черданцева 2007]; [Della Putta, Visigalli 2009]. Проте насправді смислові розбіжності між ними існують. Розглянемо внутрішню форму модальних одиниць.

ФМС *non ci possono esser dubbi* формально позначає *заперечення можливості* сумніву (а не просто сумніву) і містить презумпцію його існування до продукування модального висловлення. Структура *non c'è dubbio* формально позначає заперечення сумніву, але через екзистенційний предикат: йдеться про презумпцію *існування* сумніву. ФМС *senza alcun dubbio* позначає виключення будь-якого сумніву: має місце презумпція

існування сумнівів у кількісному відношенні. А *senza dubbio* повністю виключає сумнів. Очевидно, що перелічені модальні засоби формально виключають елемент сумніву, але за допомогою різних мовних засобів, що імовірно впливатиме на їх смислову структуру. Пригадаємо слова Н. Малкольма про те, що відсутність сумніву і неможливість сумніву – це не одне й те саме [Малкольм 1987, с. 251].

Розглянемо *senza dubbio* у складі основних моделей мікротексту.

1. Модель сенсорно-емотивно-рефлексивного синтезу. Основними параметрами кореферентної дійсності ситуації є: ситуативність *hic et nunc*; вплив на ментальну діяльність емоційного стану мовця – суб'єкта модальної оцінки; опора на емпіричні відчуття та вивідні знання. Емоційно значущі переживання стимулюють раптові пригадування факту, що сприяє відновленню каузальних зв'язків між подіями, які раніше не усвідомлювалися. Наприклад:

Poi (...) il cervello (...) altri pensieri in cambio cominciò a presentarle confusamente, che la distrassero. Marta però, ostinata a trovare quel che cercava, (...). Uno finalmente riuscì a distrarla: il suo ombrello – sì – adesso rammentava con precisione – lo aveva appoggiato all'uscio della classe sul corridojo (...); sì, e poi se l'era dimenticato lassù... Ah, senza dubbio il Falcone, passando per il corridojo, lo aveva riconosciuto e nascosto, sì, per poterle offrire il suo, per aver modo d'accompagnarla... lui, sì, senza dubbio! Perciò era così inquieto, giù, in sala d'aspetto...(Pirandello, p. 135-136). У мікротексті міститься вербалізація хаотичних спогадів вражень минулого дня мовця, епістемічний стан якого перебуває під повним впливом емоційного (у мікротексті вживаються ЛО семантики невизначеності: *confusamente, distrassero*), потім – під впливом як емоційного, так і волітивного, оскільки спогади стають цілеспрямованими (у мікротексті з'являються ЛО семантики результативності, визначеності: *ostinata a trovare, riuscì, precisione*), каузальні конектори. Експліцитний висновок емоційно контамінованої аргументації, що вводиться *senza dubbio*, є раптовим пригадуванням потрібної інформації. Проте мовець усе ще перебуває під впливом емоцій, про що свідчить комбінаторика *senza dubbio* з вигуками, повтори, підкріплення несподіваного висновку додатковою аргументацією.

Параметрами текстового корелята є: контамінація епістемічного та емотивного модусів; основний спосіб структурування

інформації: перехід від хаотичної, невідконтрольної, емотивно маркованої рефлексії до цілеспрямованої, волітивно маркованої (ЛО семантики дифузності, заперечна внутрішня можливість, диз'юнктивні конектори *ma, però, eppure* → ЛО семантики точності / визначеності *con precisione / certezza*, каузальні конектори *perchè, perciò*); поєднання темпоральних маркерів миттєвості (*adesso, ora, d'un colpo, subito*) та ЛО епістемічної семантики (*capire, rammentare*) на позначення раптового усвідомлення; емотивно марковане мовлення, повтори, вигуки, спрощення синтаксичних періодів; *senza dubbio* у ролі маркера введення монокаузальної гіпотези або умовиводу (модальна оцінка в аспекті імовірності).

Маркер епістемічної можливості *forse* у складі аналогічної моделі мікротексту вказує на зниження ступеня імовірності оцінки фрагмента дійсності через заміщення раціональності емоційністю. У мікротексті вживання *senza dubbio* попри ненейтральний емоційний мовця ментальна діяльність є результативною.

2. Модель рефлексивізації емотивності. Ситуація, що міститься в основі даної моделі, аналізується *post factum*. Зазвичай мовець оцінює емоційне реагування суб'єкта у плані адекватності / неадекватності комунікативній ситуації. Проілюструємо прикладом.

Mi addolarano, senza dubbio, l'atto della nonna e la obliqua malevolenza del Pasotti ma più mi affligge lo sdegno tuo troppo forte (...) Anche la collera ti perdono poiché freddo non rimasi, nemmeno io, da principio. Quindi mi son detto: Di che ti sdegni e che ti sorprende? Non conoscevi tu quel malanimo e non ne avesti offese maggiori? Infinitamente mi rattrista che tu non abbia saputo celare i tuoi sentimenti a Maria (...) (Fogazzaro, p. 280). Наведений приклад є уривком з листа Франко своїй дружині, приводом до написання якого послужила сварка Луїзи з його родиною. Мовець здійснює оцінку емоційної реакції Луїзи як відповідну за полюсом та невідповідну за шкалою. Модальна оцінка здійснюється у плані відповідності емоційного реагування обставинам, що склалися, але не в плані імовірності. Висловлення з *senza dubbio* про те, що його засмучує поведінка родичів, слід розуміти як: “не сумнівайся, що й мене засмучує...”. Відбувається своєрідна інверсія: саме емотивний модус виступає основним засобом трансфрастичного і внутрішньофразового зв'язку (*Mi addolarano...; mi rattrista che*), а не епістемічний. ЛО епістемічної семантики вживаються у складі риторичних запитань і теж є оцінкою занадто емоційної поведінки.

Каузальні конектори наслідку виконують другорядну роль, вводячи уточнюючі висловлення.

Порівняємо: *forse* у складі моделі рефлексивізації емотивності вказує на невизначеність емотивної складової міжособистісних стосунків, тоді як *senza dubbio* – на відповідність або невідповідність емоційного реагування у певній ситуації; емотивна складова міжособистісних стосунків у мікротексті функціонування *senza dubbio* є визначеною. Модальна оцінка мовця здійснюється з оперттям на квант уже відомої інформації, і тому *senza dubbio* у складі даної моделі мікротексту може виступати синонімом *certo*. У мікротексті функціонування *senza dubbio* відбувається зміщення у структурі модальної оцінки від імовірності до адекватності, що й уможливорює синонімію з *certo* як маркером КСП достовірності, основною характеристикою модальних засобів якого є акцентування на співвіднесенні з дійсністю. У цьому разі *senza dubbio* є пов'язаним з модусом знання, а модус знання, як відомо, пов'язаний з модальною оцінкою у площині не імовірності, а істинності [Дмитровская 2003, с. 50]; [Wittgenstein 1969].

Параметрами текстового корелята моделі є: контамінація епістемічного модусу емотивним та аксіологічним; аксіологічна складова з усталеним валоритивним полюсом (позитивна / негативна); узгодження за полюсом аксіологічної та емотивної складових (ЛО емотивно-оцінної семантики); зростання питомої ваги емотивного та аксіологічного модусів з одночасною втратою значущості епістемічного: експліцитний емотивний модус (*mi rallegra / rattrista che*) та ЛО емотивно-оцінної семантики як засоби трансфрастичного зв'язку; вживання ЛО епістемічної семантики та каузальних конекторів (*perciò, poiché, quindi*) як засобів внутрішньофразового зв'язку, введення уточнюючих висловлень; *senza dubbio* у ролі маркера оцінки фрагмента дійсності (емоційного реагування, дій) в аспекті адекватності vs неадекватності обставинам.

Порівняємо ФСВ *senza dubbio* у складі двох проаналізованих нами моделей мікротексту. У складі синтетичної моделі суб'єкт модальної оцінки не знає заздалегідь, до якого висновку він дійде: модальне висловлення з *senza dubbio* є раптово усвідомленою гіпотезою-умовиводом (що й відображає сутність контамінованого модального значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності). У складі аналітичної моделі, навпаки, мовцю відомий заздалегідь експліцитний висновок: у процесі вербальної діяльності

ним здійснюється опертя на вже відому інформацію, епістемічні текстові сегменти вводять кванти вже відомої інформації.

Розглянемо в порівняльному аспекті модальні прислівники *senza dubbio* ‘поза сумнівом’ та *certo* ‘звичайно’, що традиційно вважаються повними синонімами. За внутрішньою формою *certo* асоціюється з упевненістю, а *senza dubbio* – із запереченням сумніву. А *заперечення сумніву* і *впевненість* є поняттями дуже близькими, але не абсолютно тотожними. Спільною функцією для *senza dubbio* і *certo* є введення кванта інформації, що структурує епістемічну сферу мовця, проте в контексті вживання *certo* йдеться не стільки про ситуативні знання, скільки про розділені та загальні: суб’єкт модальної оцінки оперує вже відомою інформацією. У контексті функціонування *senza dubbio* йдеться про: 1) знання, набуті в конкретній ситуації, тобто має місце *процес* їх отримання, а *senza dubbio* вказує на момент завершення цього процесу і зняття сумніву; 2) оцінку в плані адекватності / неадекватності набутих знань. Смысловий відтінок зняття сумніву є периферійним для *certo* і прототипним для *senza dubbio*. *Senza dubbio* виступає синонімом *certo* у тому разі, коли відбувається **зміщення у структурі модальної оцінки: від імовірності до адекватності**. *Certo* є більш об’єктивованим і узагальненим, *senza dubbio* є більш контекстуально зв’язаним і ситуативно залежним. Основною функцією *certo* є прокладання векторних зв’язків у тексті, це маркер ретроспективності *par excellence*, що дуже часто сполучається з маркером епістемічної необхідності *certo dev’essere*, тоді як сполучення *senza dubbio dev’essere* є винятково рідкісним і вимагає спеціальних умов контексту, пов’язаних зі зняттям сумніву. Крім того, *certo* вводить інформацію, що належить до загальних знань, наприклад, вживається у висловленні приписування типовому суб’єкту типової якості, що для *senza dubbio* не є характерним.

Також існують відмінності для *certo* та *senza dubbio* у контекстах, у яких дані модальні засоби з’єднують сегменти висловлення зі смисловими відношеннями асоціативності. *Certo* з’єднує частини висловлення з інформацією, що належить до *common knowledge*, тоді як *senza dubbio* – з інформацією, що належить зазвичай до *shared knowledge*. Наприклад:

Quella sera, sul tardi, Alessandro, che inquieto andava al balcone, e tacito interrogava la strada, attendendo certo qualcheduno, ricevette un rozzissimo involto (...) (Codèmo, p. 62). Інформація, з’єднана *certo*,

належить до загальних знань: людина, що вдивляється у перехожих, зазвичай когось очікує.

(...) *guardia civica, occupatissima, in quel momento, a scucire la fascia rossa e le insegne del suo grado; a lui, senza dubbio, impartite dal sartore (Codèmo, p. 58). Senza dubbio* з'єднає сегменти висловлення з більш ситуативно залежною інформацією, ніж у попередньому прикладі: нашивки, яких намагається позбавитися військовий, поза сумнівом, були зроблені його кравцем.

Таким чином, *senza dubbio* максимально наближається до *certo* в контекстах оперування відомою інформацією, у яких мовець не потребує позбавлення сумніву. У цьому випадку йдеться про упевненість як вищий ступінь імовірності за Г. Гійомом [цит. за: Реферовская 2007, с. 81]. Додамо також, що *certo* більш асоціюється зі знаннями, а *senza dubbio* – з точкою зору. І якщо знання є пов'язаним з бінарною опозицією “істинність vs хибність”, то точка зору протиставляється іншій точці зору; знання імплікує джерело інформації, а точка зору – обґрунтування [Вендлер 1987, с. 306].

Модальні структури *non ci possono esser dubbi* і *non c'è dubbio*, що містять у своєму складі заперечення можливості з екзистенційним предикатом та заперечний екзистенційний предикат, відповідно, завдяки формальному ускладненню, меншій ємкості й експліцитному семантичному компоненту існування сумніву традиційно закріплюються за аргументативним епістемічним контекстом. ФМС *senza alcun dubbio*, до складу якої входить квантор, може вживатися в різних типах контекстів. Розглянемо приклад із ФМС *non ci possono esser dubbi*, інші ФМС *non c'è dubbio* та *senza alcun dubbio* розглянемо лише з позицій взаємозалежності їх семантики та параметрів мікротексту їх функціонування.

3. Модель прототипної рефлексії. Прототипна рефлексія передбачає оперування фактами з метою встановлення або відновлення причиново-наслідкових зв'язків стосовно дій / подій, що мають (мали, матимуть) місце в дійсності. Суб'єкт модальної оцінки не є частиною подій, які ним аналізуються, тому модальна оцінка є відстороненою, об'єктивно-відносною. Розглянемо приклад.

“(...) *Ma è inimmaginabile*”, *ci dice Imposimato*, “*che i servizi di un paese satellite come la DDR potessero organizzare una operazione così delicata e rischiosa senza il consenso del Cremlino. (...) Inoltre il capo della Stasi Markus Wolf è un tedesco nato a Mosca, ed è sempre stato uno scaltro e fedelissimo servitore dell'Impero Sovietico. La conclusione è una sola: se la Stasi ha informato Mosca, l'uomo del Kgb*

a Berlino, Vladimir Putin, era l'anello di congiunzione. Su questo non ci possono essere dubbi: senza l'imprimatura di Putin certe richieste non sarebbero mai partite da Berlino per Mosca." (Oggi 05 / 2005, p.42). Наведений фрагмент мікротексту є журналістським розслідуванням. Аргументація мовця стосується: 1) жорсткої субординації країн ОВД, зокрема НДР, Кремлю; 2) факту перебування на чолі східнонімецьких спецслужб Маркуса Вольфа, німця, який народився в Москві й завжди був відданим СРСР. Мовець доходить єдиного висновку: якщо східнонімецькі спецслужби поінформували про секретну операцію Москву, з'єднувальною ланкою був Володимир Путин, довірена особа КДБ у Берліні в ті часи. Основним способом квантування інформації в мікротексті є вживання структур єдиної можливості, що виконують смислоорганізуючу роль: *Ma è inimmaginabile... che... potessero; La conclusione è una sola; Su questo non ci possono essere dubbi.* Експліцитний логічний висновок аргументації здійснюється на основі оперування з фактами методом виключення альтернатив.

Параметрами текстового кореляту є: смислова єдність мікротексту; домінування епістемічного модусу, частотність його вживання в експліцитній формі; основний принцип структурування інформації: реконструкція каузальних зв'язків методом виключення альтернатив; структури єдиної можливості та єдиної можливості через подвійне заперечення (*l'unica conclusione / deduzione è*) як конектори трансфрастичних зв'язків; особливості умовного періоду: вказування на єдино можливу умову та єдиний наслідок; *non ci possono esser dubbi* в ролі маркера максимального підвищення ступеня імовірності модальної оцінки за епістемічним вектором (методом виключення альтернатив) і введення єдино можливої логічно зумовленої гіпотези або умовиводу.

Нагадаємо, що модальні одиниці, що стали об'єктом нашого аналізу, ми відносимо до *фіксованих модальних структур* через наявність у їх складі заперечної частки *non*, заперечного прийменника *senza*, квантора *alcun*, екзистенційного предиката *essere*, модального дієслова *potere*, що передують ЛО епістемічної семантики *dubbio (dubbi)*. У **ФМС** відбувається **злиття ядра** (*dubbio / dubbi*) та **приядерної зони**, яку складають перелічені вище компоненти. Мовні засоби, що вживаються у *приядерній зоні*, найчастіше доповнюють один із компонентів, що входить до її складу. Наприклад, у сполученні *non c'è dubbio, è...* екзистенційний предикат *essere* 'врівноважує' заперечну частку та екзистенційний

предикат *non c'è*, що має місце у разі функціонування ФМС у прототипному епістемічному контексті, в якому суб'єктом модальної оцінки виступає не безпосередній учасник подій, а відсторонений спостерігач – аналітик. В інших випадках, якщо суб'єкт модальної оцінки не є відстороненим, частотність вживання екзистенційного предиката у приядерній зоні ФМС зменшується, і відбувається зростання ентропії.

У *приядерній зоні senza dubbio* сполучається зі стверджувальною часткою *sì* (*sì, senza dubbio*) у разі емотивно контамінованої ментальної діяльності та у діалогічному мовленні; з ментальними дієсловами *sapere, conoscere* на позначення епістемічного стану знання (*conoscete, senza dubbio*); з дієсловами емотивної семантики *addolorarsi, rattristarsi* (*mi addolora (rattrista), senza dubbio*) у разі емотивно контамінованої ментальної діяльності; з екзистенційним предикатом *essere* (*senza dubbio, è*); з засобами здійснення референції до суб'єкта *secondo lui* (*lei, te*); сполучення з метатекстовими операторами *si può affermare che, non si può negare che*. У випадку сполучення з квантором *alcun* утворюється ФМС *senza alcun dubbio*, що найчастіше сполучається з екзистенційним предикатом *essere* (*è, senza alcun dubbio*). Наприклад: *Senza dubbio, è questa* (Eco, p. 321).

Для *ближньої периферії* типовими є смислові відношення каузальності або асоціативності між сегментами висловлення, з'єданого *senza dubbio*, причому зміщення від каузальності до асоціативності корелює з меншим проявом внутрішньої форми модального засобу. У *ближній периферії senza dubbio* функціонують темпоральні маркери миттєвості, що фіксують момент трансформації сумніву в упевненість (*d'un colpo, ora, adesso*), прийменники та сполучники мети *per, affinché*, каузальні конектори *perché, perciò*. Відмітимо вживання модального дієслова *solere* на позначення звичності, повторюваності дій; вживання конструкцій типу *senza dubbio + di nuovo + Futuro Ipotetico* на позначення прогнозування з опорою на прецедент. У *ближній периферії senza alcun dubbio* вживаються ментальні предикати на позначення результативності ментальної діяльності: *rassicurarsi, convincersi*.

Для *периферії senza dubbio* та *senza alcun dubbio* спільним є домінування каузальних конекторів *quindi, perciò, poiche* як засобів внутрішньофразової і трансфрастичної зв'язності у мікротекстах, що вербалізують процесуальну ментальну діяльність. Специфічною рисою мікротексту функціонування *senza dubbio* є перехід від

диз'юнктивних конекторів та ЛО семантики невизначеності, дифузності до ЛО семантики точності, відповідності та каузальних конекторів наслідку в мікротекстах, що вербалізують процес зняття сумніву в процесі емотивно контамінованої ментальної діяльності.

Розглянемо приядерну зону, ближню периферію та периферію мікротексту функціонування модальних структур *non c'è dubbio* та *non ci possono esser dubbi*, до складу яких входить екзистенційний предикат *essere*.

Для *приядерної зони non c'è dubbio* високочастотною є сполучуваність з екзистенційним предикатом *essere* (*non c'è dubbio, è...*). Частотним є входження до складу ФМС квантора *più* (*non c'è più dubbio*). Наприклад: *Non vi era più dubbio, la direttrice doveva aver scoperto la relazione di Olimpia col giardiniere (Luanto, p. 50)*. Для *приядерної зони non ci possono esser dubbi* характерною є сполучуваність з заперечним прийменником *senza* (*non ci possono esser dubbi: senza...*) у постпозиції та з прийменниками і дейктиками у препозиції (*su questo*).

У *ближній периферії non c'è dubbio* відмічено вживання ментальних предикатів на позначення результативної ментальної діяльності: *rassicurarsi, convincersi, concludere*, що корелює з уживанням у приядерній зоні екзистенційного предиката *essere*: здійснюється введення умовиводу як результату ментальної діяльності. Також у цій зоні функціонують метатекстові оператори, найуживанішим з яких є *si può affermare che*.

Для *ближньої периферії non ci possono esser dubbi* вживання ментальних предикатів не є характерним. Натомість функціонують мовні засоби на позначення єдиної можливості, кондиціоналу в заперечній формі, що вводить єдино можливу умову.

Для *периферії non c'è dubbio* характерною є смислоорганізуюча роль каузальних конекторів наслідку *quindi, perciò*. Засобами внутрішньофразової і трансфрастичної зв'язності виступає зазвичай експліцитний епістемічний модус.

Для *периферії non ci possono esser dubbi* найпоширенішим способом квантування інформації в мікротексті є вживання конструкцій єдиної можливості через подвійне заперечення, що виконують смислоорганізуючу роль (*è inimmaginabile che potesse..., la conclusione è una sola...*). Частотним є вживання конекторів, що фіксують поетапне розгортання аргументації (*poi, inoltre*). Це пояснює більшу частотність функціонування ФМС *non ci possono esser dubbi* у публіцистиці (аналітичних оглядах).

Як бачимо, характер взаємозалежності між семантикою модальної одиниці та параметрами мікротексту корелює з її внутрішньою формою. Модальні структури *non ci possono esser dubbi* і *non c'è dubbio*, до складу яких входять заперечна частка, дієслово можливості + екзистенційний предикат та заперечна частка + екзистенційного предикат, відповідно, імплікує їх переважне функціонування в мікротекстах, що вербалізують процес епістемічної діяльності, у результаті якого відбувається спростування сумнівів *відповідним способом* (методом виключення альтернатив) і відповідними типовими *засобами* (конструкції єдиної можливості через подвійне заперечення). Модальна одиниця *senza dubbio* є менш референційно прозорою, формально лише виключає сумнів і тому може вживатися як в епістемічному контексті, так і в емотивному. Спрощення формальної структури модальної одиниці імплікує її меншу контекстуальну залежність і більшу варіативність її ФСВ. Проявом варіативності *senza dubbio* є потенційна можливість зміщення у структурі модальної оцінки: від імовірності до адекватності.

Висновки. *Контаміноване модальне значення епістемічної імовірності й епістемічної необхідності* має подвійну природу: у структурі модальної оцінки може відбуватися зміщення як у бік імовірності, так і в бік адекватності, модальної оцінки відповідності дійсності. Компонент імовірності вказує на зв'язок з прецедентом та процесуальністю отримання знань, відображення трансформації епістемічного стану від неповного знання до знання; компонент необхідності вказує на зв'язок з уже відомими квантами інформації, якими оперує суб'єкт модальної оцінки. Ментальна діяльність є результативною. В основі цього модального значення є введення монокаузальної гіпотези або умовиводу, при цьому відбувається трансформація епістемічного стану суб'єкта модальної оцінки: від сумніву до впевненості. Саме тому засоби вираження цього модального значення – ФМС – містять у своєму складі заперечну частку (прийменник), модальний предикат можливості та екзистенційний предикат, що вказують на заперечення сумніву або на заперечення можливості сумніву. До приядерної зони цих засобів найчастіше також потрапляють заперечна частка та екзистенційний предикат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. *Алисова Т.Б.* Очерки синтаксиса современного итальянского языка: Семантическая и грамматическая структура простого предложения: [монография] / Татьяна Борисовна Алисова. – [2-е изд.]. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2009. – 296 с. (Языки народов мира).
2. *Бондарко А.В.* Теория функциональной грамматики: Темпоральность. Модальность: [коллективная монография в 6 т. / отв. ред. Александр Владимирович Бондарко / Беляева Е.И., Корди Н.Н., Цейтлин С.Н. и др.] . – Ленинград: Наука, 1990.
3. *Вендлер З.* Причинные отношения / Зено Вендлер; [пер. с англ.] // Новое в зарубежной лингвистике / отв. ред. В.В. Петров. – Вып. 18. – М.: Прогресс, 1986. – С. 264-276.
4. *Выготский Л.С.* Психология: [сб. осн. тр.] / Лев Семенович Выготский; [предисл. Н.Е. Веракса] – [переизд.]. – М.: Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000. – 1008 с. (Серия “Мир психологии”).
5. *Дмитровская М.А.* Знание и мнение: образ мира, образ человека / Мария Алексеевна Дмитровская // Логический анализ языка. Избранное 1988-1995: сб. науч.-аналит. обзоров / отв. ред. Нина Давыдовна Арутюнова – М.: Издательство “Индрик”, 2003. – С. 47-55.
6. *Малкольм Н.* Мур и Витгенштейн о значении выражения “Я знаю” / Норман Малкольм; [пер. с англ.] // Философия, логика, язык: сб. науч.-аналит. обзоров / отв. ред. М.В. Лобанова – М.: Прогресс, 1987. – С. 234-263.
7. *Охріменко В.І.* Онтологія та гносеологія категорії модальності в італійській мові: Дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: спец. 10.02.05 “романські мови” / Валерія Ігорівна Охріменко. – КНУ імені Тараса Шевченка. – К., 2012. – 612 с.
8. *Реферовская Е.А.* Философия лингвистики Гюстава Гийома: [курс лекций по языкознанию] / Елизавета Артуровна Реферовская. – [2-е изд.]. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 128 с. (История лингвофилософской мысли).
9. *Черданцева Т.З.* Очерки по лексикологии итальянского языка: [учебное пособие] / Тамара Захаровна Черданцева. – [2-е изд.]. – М.: Издательство ЛКИ, 2007. – 192 с. (Языки народов мира).
10. *Della Putta P., Visigalli M.* Manuale di grammatica italiana per stranieri / Paolo della Putta, Visigalli Manuela. Milano: ISU Università Cattolica, 2009. – 106 p.
11. *Il Dizionario della lingua italiana (IDDLI)* / Giacomo Devoto, Gian Carlo Oli. – [2-a ediz.]. – Firenze: Le Monnier, 2000-2001. – 2390 p.
12. *Wittgenstein L.* On certainty / Ludwig von Wittgenstein. – Oxford: Basil Blackwell, 1969. – 90 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. *Codemo L.* La rivoluzione in casa [Risorsa elettronica]: Tratto da: “La rivoluzione in casa” di Luigia Codemo. – Bologna: Cappelli Stampa, 1966. – Режим доступу: http://www.e-text.it/http://www.lieberlieber.it/biblioteca/c/codemo/la_rivoluzione_in_casa/pdf/la_riv_p.pdf
2. *Eco U.* Il nome della Rosa / Umberto Eco. – Milano: Tascabili Bompiani, 2006. – 539 p.
3. *Fogazzaro A.* Piccolo mondo antico / Antonio Fogazzaro. – Milano: Mondadori, 1986. – 410 p.
4. *Luanto R.* La scuola di Linda [Risorsa elettronica]: Tratto da: “La scuola di Linda” di Regina di Luanto. – Torino: L. Roux e C. Edit., 1894. – Режим доступу: http://www.lieberlieber.it/biblioteca/r/regina_di_luanto/la_scuola_di_linda/pdf/la_scu_p.pdf
5. *Pirandello L.* L'esclusa / Luigi Pirandello. – Milano: Oscar Mondadori, 1992. – 235 p.
6. *Oggi:* settimanale di politica, attualità e cultura / ed. Paolo Occhipinti. – N.20 / 18.05.2005 – 162 p.

Стаття надійшла до редакції 23.10.2013

Охрименко В.И., д. філол. н., доц.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко

КОНТАМИНИРОВАННОЕ МОДАЛЬНОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЭПИСТЕМИЧЕСКОЙ ВЕРОЯТНОСТИ И ЭПИСТЕМИЧЕСКОЙ НЕОБХОДИМОСТИ (НА МАТЕРИАЛЕ ИТАЛЬЯНСКОГО ЯЗЫКА)

В статье рассматриваются дискурсивные характеристики контаминированного модального значения эпистемической вероятности и эпистемической необходимости, определяется смысловая структура средств его выражения.

Ключевые слова: контаминированное модальное значение, эпистемическая вероятность, эпистемическая необходимость, смысловая структура.

Okhrimenko V.I., Doctor of Philol.Sci., Associate Professor,
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

CONTAMINATED MODAL MEANING OF EPISTEMIC PROBABILITY AND EPISTEMIC NECESSITY (IN ITALIAN)

The article deals with discursive characteristics of contaminated modal meaning of epistemic probability and epistemic necessity, the sense structure of their means of expression is defined.

Keywords: *contaminated modal meaning, epistemic probability, epistemic necessity, sense structure.*

УДК 82-7:81'255.111=161.2

Підгрушна О.Г., асп.,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРУ В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ТЕРІ ПРАТЧЕТА «ПРАВДА»

Стаття присвячена перекладу гумористичного художнього твору, а саме відтворенню гумористичних елементів у системі цілісного художнього тексту. Розглянуто ступені зв'язку гумористичних елементів із сюжетом твору. Проаналізовано прийоми відтворення гумористичних елементів у різних ситуаціях. Визначено основні причини неповного відтворення комічного ефекту.

Ключові слова: *переклад, гумор, художність, відтворення, сюжет.*

Практика художнього перекладу ставить багато таких запитань, на які годі знайти єдину правильну відповідь. Особливістю художнього гумористичного твору, на відміну від одиничних жартів чи каламбурів, є те, що його елементи тісно переплетені з сюжетною лінією, є невід'ємним його складником. Тобто, автор виражає свої думки, ідеї через гумористичну форму, впливаючи за допомогою гумору на читача. Отже, перед перекладачем постає питання – як відтворити гумор, або як зберегти гумористичний ефект.

Роман англійського письменника Тері Пратчета «Правда», 25-й його роман із циклу «Плаский світ», було опубліковано в 2000 році. Сюжет роману обертається навколо головного героя – Вільяма де Слова, який засновує першу газету у Пласкому Світі та проводить журналістське розслідування, намагаючись зрозуміти, хто підвів правителя міста Анкх-Морпорк лорда Ветінарі. Романи Тері Пратчета написані у жанрі пародійного фентезі, що створює сприятливе мовне середовище для гумору [2, с. 238].